

Investidura com a doctora *honoris causa* de Mariana Mazzucato

Saló de Cent, Ajuntament de Barcelona

Alcaldessa,
vicepresidenta del Gobierno,
rectors, regidores i regidores,
professores i professors,
senyores i senyors,

M'agradaria començar referint-me a la primera llei de Newton, la que ens parla de la inèrcia física: "tot cos lliure sobre el qual no actua cap força manté el seu estat de moviment, ja sigui en repòs, ja sigui en moviment rectilini uniforme".

En realitat, malgrat que Newton només ens parla de física, metafòricament, aquesta primera llei també ens il·lustra contra la inèrcia del pensament. De fet, amb el plantejament de les seves lleis Newton s'atrevia a rebatre la idea aristotèlica que durant vint segles s'havia mantingut vigent. Res empobreix tant el coneixement com avançar d'esma.

La trajectòria professional de la nostra nova doctora *honoris causa* s'ha caracteritzat, precisament, per fugir d'idees preestablertes. Tant les seves aportacions acadèmiques com la seva recerca i les seves publicacions, passant per les seves intervencions en el debat públic, s'han caracteritzat per qüestionar una narració dominant durant dècades sobre el pretès èxit del mercat enfront del fracàs de l'estat.

«Vèncer la mandra de pensar diferent vol dir fer confiança en el mètode científic, revisar críticament les nostres premisses, cercar genealogies alternatives i proposar noves idees i interpretacions que es puguin sotmetre a refutació o validació dels nostres iguals.»

Pot semblar que amb això ja hem complert, però en realitat som només a mig camí. Perquè el coneixement només és útil quan circula, quan s'interconnecta, quan supera les parets del nostre despatx, biblioteca o laboratori i té impacte social real.

No estic dient cap cosa revolucionària. Això mateix ja ho defensava Francis Bacon, el pare de la revolució científica anglesa, quan imaginava una civilització en la qual la ciència fos una gran empresa col·lectiva orientada a millorar les condicions de vida de la humanitat.

Salvant les distàncies amb l'Anglaterra del segle XVII —que són moltes—, penso que les ressonàncies amb els plantejaments de la doctora Mazzucato són evidents. Avui, l'empresa col·lectiva que imaginava Bacon s'articula a partir de les institucions públiques.

Les institucions públiques, si reprenem la metàfora inicial, haurien de ser —han de ser, i m'agradaria dir que són— una força cabdal a l'hora d'evitar inèrcies empobridores: des de la perpetuació dels biaixos de gènere fins a la privatització dels coneixements.

«En el passat, aquestes institucions públiques ja van demostrar que són les que vehiculen millor la innovació i la transformació, les que alineen millor esforços privats i interessos particulars, les que orienten millor el coneixement vers un impacte social autèntic i les que motiven i impliquen millor la ciutadania. Tot amb un mateix objectiu: el bé comú.»

O, si ho troben massa inconcret, vers aquesta actualització de la Declaració dels Drets Humans que és l'Agenda 2030, impulsada per les Nacions Unides.

Això, però, demana la coherència necessària per adaptar i fer evolucionar el model de recerca i innovació. Transformacions en què la presència pública pot ser inicial o només parcial, pot fer d'impulsora o d'acompanyant, o pot actuar de reguladora o d'incentivadora.

Però, sigui com sigui, la presència pública ha de servir per garantir que el coneixement sigui públic, obert i compartible. Òbviament, aquí tenim molt a dir i a fer les universitats. Tenim tant a dir i a fer que és just i necessari que des de la societat se'ns exigeixi.

Se'ns exigeixi aportar coneixements i raonaments al debat públic, oferir les titulacions i competències que afavoreixin l'ocupabilitat, promocionar la recerca bàsica i l'aplicada, ajudar a la transformació digital de la ciutadania i del teixit econòmic, i participar en la definició d'horitzons de futur sostenibles i equitatius.

Però aquesta exigència ha d'anar acompanyada dels mitjans imprescindibles... i això vol dir recursos, però també vol dir confiança i complicitat. Els recursos, la confiança i la complicitat destinats a educació i recerca no són despesa, sinó inversió. Vet aquí una altra inèrcia a combatre...

Evidentment, cal garantir-ne l'eficiència, però aquesta no s'assoleix des de la burocràcia, el recel o la gasiveria, sinó des de l'aposta per projectes i, en acabat, des de la rendició de comptes i la revisió de premisses i resultats.

Ho deia d'una manera més brillant la doctora Mazzucato: "Necessitem un relat progressiu que no parli només de gastar, sinó d'invertir de forma més intel·ligent."

I afegia, més endavant: "La feina de veritat és assegurar que continuem subvencionant correctament un sistema universitari públic de primera línia."

Un doctorat *honoris causa* és un acte eminentment acadèmic, però també és un moment de celebració i de reafirmació de valors com el coneixement, el diàleg i la llibertat de pensament.

Celebrar-ho el 2022 en aquest Saló de Cent, gràcies a la generositat de l'Ajuntament de Barcelona, encapçalat per la seva alcaldessa, té un significat especial per a la UOC en particular i per al sistema universitari català en general. Just fa ara 200 anys que, en aquest mateix Saló de Cent, es demanava i s'aconseguia recuperar la tradició universitària de Barcelona, iniciada a l'època medieval amb els Estudis Generals, germen del nostre sistema universitari actual, i interrompuda arran del Decret de Nova Planta.

Un sistema universitari i de recerca que, com deia anteriorment, volem que tingui un paper protagonista en el treball pel bé comú i que exerceixi el seu lideratge, no només des de la vessant tecnològica, sinó també en els àmbits educatiu, social, humanístic... Perquè cap àrea li ha de ser aliena i cal que les compregui totes.

Com ens recorda la matemàtica i recent premi Nacional de Recerca Carme Torras, de res ens serveixen els avenços més punters, com pot ser la intel·ligència artificial, si no s'acompanyen d'una orientació humana i humanística.

No és casual que, si un repassa la nòmina de personalitats a qui la UOC ha concedit el doctorat *honoris causa*, sempre hi és present aquesta doble vessant d'excel·lència acadèmica i esperit humanista.

«És en aquesta genealogia que ens reconeixem i és a aquesta genealogia a la qual avui tenim l'honor i el privilegi de sumar la doctora Mazzucato. Per un cop, permetin-me fer una excepció i dir que aquesta genealogia sí que és una inèrcia enriquidora.»

Moltes gràcies.

Josep A. Planell